

CONCLUSIONS DE LA COMISSIÓ *PROJECTE LINGÜÍSTIC DE CENTRE*

Consell Assessor de la Llengua a l'Escola

PER UN PROJECTE LINGÜÍSTIC PER A L'ESCOLA CATALANA DEL SEGLE XXI

**Document elaborat per la
Comissió de didàctica de la literatura
formada per:**

Carme JUNYENT (coordinadora), Jordi BALCELLS, Ignasi GARCIA, Pere MAYANS, Artur NOGUEROL, Dolors SOLÉ i Virginia UNAMUNO

ÍNDEX

1. Definicions i funcions del projecte lingüístic de centre (PLC)	3
1.1 L'entorn social dels centres escolars	3
1.2 El centre com a espai comunicatiu	4
1.3 Els aprenentatges curriculars i les llengües	4
2. Cap a l'elaboració del projecte	5
3. El perfil lingüístic de l'alumnat	6
4. L'exploració dels usos lingüístics als PLC	8
5. Aprendre llengües en un marc plurilingüe	8
5.1 El català, llengua de l'escola catalana, en la construcció de la competència plurilingüe i pluricultural	9
6. Sobre l'educació lingüística als centres educatius catalans	11
6.1 Planificació de les llengües en el marc de la competència plurilingüe	12
6.2 Els usos lingüístics en l'àmbit escolar	12
7. Sobre les pràctiques als centres educatius	16
7.1 Sobre la regulació dels contextos d'ús i aprenentatge de les llengües	16
7.2 Sobre la regulació dels aprenentatges lingüístics	17

1. DEFINICIONS I FUNCIONS DEL PROJECTE LINGÜÍSTIC DE CENTRE (PLC)

El PLC, com a part del Projecte Educatiu del Centre (PEC), és el recull organitzat dels acords que sobre les propostes educatives per a l'ensenyament i l'aprenentatge de les llengües i la comunicació va elaborant la comunitat educativa. És un instrument per al desenvolupament coherent i eficaç de les activitats educatives del centre. Les informacions i instruccions per a l'elaboració d'aquest instrument, com a eina pedagògica, han de ser flexibles i adaptables a tots els entorns. Convé evitar que la complexitat dels aspectes més formals i legals acabin essent una cotilla que converteixi el projecte en un simple document administratiu, sense cap funció quant a l'activitat educativa del centre. Caldrà per tant insistir que l'Administració faciliti i agiliti l'elaboració del document que concreti el PLC perquè l'accent se situï en els acords de la gestió educativa diària dels centres.

El PLC ha de tenir la funció de garantir el dret de tots els nens que viuen a Catalunya de poder fer servir el català i el castellà per a finalitats múltiples, de manera oral i escrita, amb l'ús dels diferents mitjans de comunicació amb els llenguatges que vehiculen (de manera especial l'audiovisual). També ha de donar pistes per ajudar en el desenvolupament d'una competència plurilingüe que permeti fer servir textos de tota mena i de diferent procedència lingüística i cultural de manera eficaç.

Per aconseguir-ho, el PLC haurà de considerar diferents àmbits: l'entorn social de l'escola, el centre com a espai comunicatiu i les classes concretes.

1.1 L'entorn social dels centres escolars

Cal tenir en compte l'entorn social de l'escola. No es pot oblidar que, actualment, els infants i els adolescents escolaritzats adquireixen coneixements cada vegada més afinats dels diferents missatges i llenguatges que es troben a la societat. El PLC ha de convertir el centre en el nucli d'una proposta d'educació lingüística d'entorn, que inclogui d'altres institucions i organitzacions de base, que les coordini, que tregui l'ensenyament-aprenentatge de les llengües al carrer i que porti les pràctiques lingüístiques del carrer als centres educatius. Ja que les propostes per aprendre llengües s'han de dissenyar en el marc d'una societat multicultural i multilingüe, cal establir un pont entre el centre educatiu i l'entorn social, tant perquè el centre estigui obert a les produccions socials, com perquè les produccions escolars tinguin el seu ressò en la societat de l'entorn.

Cal que el centre articuli les activitats escolars amb les culturals que es produeixen en el seu entorn social per aconseguir un ensenyament més comprensiu i, especialment, per potenciar la valorització de la diversitat lingüística i cultural, el respecte cap a totes les llengües i cultures del món, la curiositat pel seu aprenentatge i la consciència de les conseqüències negatives de l'homogeneïtzació lingüística i cultural i de la pèrdua de les llengües i cultures del món. Cal que es facin permeables les parets de l'aula: facilitant activitats a les biblioteques i mediateques que potenciïn la lectura de tots els ciutadans i ciutadanes; potenciant la utilització de materials diversos que tinguin versions en diferents llengües a través de versions traduïdes o subtitulades en cinemes, DVD, TIC...; estimulant l'assistència a activitats de teatre, dansa, i altres arts; creant espais per a les sortides escolars de les diferents àrees; impulsant la participació del centre educatiu en activitats socials de l'entorn com en la ràdio o les televisions locals, etc. En resum, cal l'elaboració de Plans d'Entorn que ajudin a coordinar les accions educatives del medi social dels centres docents i de tota la comunitat educativa.

L'adequada prioritització i funció d'aquests aspectes més globals en cada un dels nivells

educatius i la seva incidència en les activitats pròpiament acadèmiques facilitarà un coherent desenvolupament de les competències comunicatives (tant de producció com de recepció i d'interpretació dels missatges) necessàries per a la participació en la nostra societat i per potenciar els aprenentatges de l'alumnat en totes les seves dimensions.

1.2 El centre com a espai comunicatiu

Un segon àmbit fa referència a l'organització del centre com a espai comunicatiu que faci que la comunicació esdevingui el nucli a partir del qual les activitats lingüístiques verbals i no verbals siguin efectivament significatives. En aquesta mateixa línia, caldrà considerar les relacions amb altres centres educatius com a potenciadores d'intercanvis que facilitin la realització d'activitats d'aprenentatge: correspondència escolar, recerques, colònies, intercanvis escolars.... A més, en relació directa amb l'àmbit anterior més global, cal garantir que el centre articuli contextos d'ús lingüístic diversificats i amb sentit per als participants.

En aquest àmbit és molt important que els PLC organitzin adequadament els centres de les zones escolars per facilitar la coordinació entre els diferents nivells educatius.

No es pot oblidar que una de les finalitats bàsiques de l'ensenyament és la inclusió. Incorporar alumnes amb diferents maneres d'aprendre, acollir tot l'alumnat (vingui o no de l'emigració), vol dir canviar la metodologia de l'ensenyament o les estructures de l'aula que han de fer possibles les interaccions entre iguals i amb el professorat, i reestructurar els espais i els temps per aprendre tenint en compte l'afavoriment de la comunicació entre qui educa i qui aprèn, és a dir, atendre tot l'alumnat, atendre diferencialment el que és diferent, la qual cosa suposa també plantejar-se les estructures organitzatives dels centres escolars.

En coherència amb el que es planteja en aquest àmbit, caldrà pensar en les relacions entre l'escola i les famílies i les AMPA, perquè molts coneixements vénen donats pel ressò que tenen a casa les tasques escolars i sobretot per les activitats domèstiques i culturals de la família: les maneres de tractar la lectura, els hàbits respecte a l'ús de la televisió o els mitjans de comunicació, les visites als museus o les sortides al cinema i al teatre. És evident el paper que pot tenir en tot aquest plantejament l'elaboració d'un Pla d'Entorn coherent.

1.3 Els aprenentatges curriculars i les llengües

Un darrer camp d'acció fa referència a la necessitat de coordinar els aprenentatges lingüístics que es produeixen en totes les àrees curriculars. Això suposa la necessitat de coordinar, en primer lloc, totes les activitats d'ensenyament-aprenentatge de les diferents llengües que s'ensenyen als centres; en segon lloc, les activitats lingüístiques i les dels llenguatges específics de les àrees d'expressió, i finalment, propostes didàctiques centrades en els aspectes lingüístics de la resta d'àrees curriculars, especialment les orientades a l'ús de la interacció com a eina per a la construcció dels coneixements, les lingüístiques per a la construcció dels coneixements curriculars (que s'utilitzen per descriure, explicar, justificar...), tot partint del fet que, a Occident, l'ensenyament-aprenentatge formal es basa en la manipulació comprensiva de textos orals i escrits. En tots aquests contextos es fan servir i s'aprenen llengües i comunicació, perquè parlar dels aprenentatges lingüístics és parlar de com els nois i les noies de les nostres aules aprenen a captar, seleccionar, elaborar, organitzar i comunicar els coneixements propis dels diferents àmbits d'aprenentatge; és parlar de com, en les diferents activitats educatives, es va afinant l'instrument que els construirà com a persones capaces de participar activament i crítica en la societat.

2. CAP A L'ELABORACIÓ DEL PROJECTE

D'una manera general, quan es parla d'un projecte de centre es parla d'acord de la comunitat educativa per a l'ensenyament i l'aprenentatge d'uns continguts per tal d'assolir uns objectius concrets. Això suposa:

- a) Que l'acord ha de començar per la percepció de la situació sobre la qual es vol incidir. En el cas del PLC, l'acord ha de partir d'una anàlisi acurada dels aspectes sociolingüístics i comunicatius del centre i el seu entorn, que consideri les característiques concretes, personals i professionals, de l'equip docent del centre.
- b) Que cal definir els objectius lingüístics i comunicatius que es volen aconseguir en el marc de la competència plurilingüe i pluricultural, considerant les activitats de totes les àrees curriculars, les lingüístiques i les no lingüístiques.
- c) Que, en funció dels objectius lingüístics i comunicatius pretesos, s'ha de plantejar clarament el procés que se seguirà i la formació permanent del professorat que caldrà demanar per fer possible la innovació necessària que doni respostes educatives que articulin els diferents nivells educatius i les àrees curriculars i que tinguin en compte tot el centre i l'entorn en què s'insereix, per resoldre les necessitats lingüístiques de l'alumnat.
- d) Que s'han d'explicitar els continguts i les activitats concretes, seqüenciades en les diferents àrees curriculars, i les pautes per a la coordinació que ha de fer possible la transferència dels aprenentatges.
- e) Que cal estructurar l'organització que farà possible portar a la pràctica les accions concretes que s'hauran de realitzar i determinarà qui ho farà.
- f) Finalment, que cal proposar les formes de regulació de la realització del PLC que ajudaran a adaptar-lo a cada context i a cada moment del procés.

L'estructura de cada PLC haurà de respondre a les necessitats detectades i a les solucions acordades per la comunitat educativa, però considerant tots els àmbits d'actuació i tots els implicats.

Cal insistir en el fet que el projecte lingüístic de centre és una eina per pensar quina educació lingüística pot i ha de garantir la institució educativa. "Pot", perquè ha de ser un instrument que permeti a la institució conèixer el context de pràctiques lingüístiques i comunicatives en què participa el centre, amb les quals interactua, per tal de no crear centres-illa, sinó buscar maneres d'establir continuïtats que siguin profitoses per al desenvolupament de competències escolars i lingüístiques. Alhora ha de ser un instrument per conèixer les pràctiques en les quals participen els membres de la institució, per tal de dissenyar espais d'ús i d'aprenentatge complementaris i diversificats. "Ha", perquè ha de ser un instrument que ajudi a materialitzar un projecte consensuat que tingui en compte l'acompliment de la normativa vigent i, alhora, busqui les millors vies per garantir una igualtat d'oportunitats a l'alumnat independentment del seu origen lingüístic i social i eviti la marginació escolar i social. El PLC ha de ser un instrument que permeti pensar en les millors maneres de garantir el dret de tota persona a poder fer servir la llengua pròpia de Catalunya, a conèixer la llengua castellana, a mantenir les seves llengües familiars, a aprendre d'altres llengües i a ser valorat pels coneixements lingüístics i escrits que pot aportar a la comunitat educativa.

3. EL PERFIL LINGÜÍSTIC DE L'ALUMNAT

Atès que tota societat necessita persones capaces de resoldre situacions de comunicació en diferents llengües, tant quan aquestes impliquen producció o comprensió de textos orals i escrits, com quan exigeixen la mediació lingüística, l'objectiu de la tasca educadora ha de ser formar parlants plurilingües i pluriculturals, és a dir, que puguin articular diferents competències lingüístiques i socioculturals per resoldre activitats comunicatives en diferents situacions socials. El PLC podria basar-se en aquest perfil per a pensar activitats que garanteixin l'articulació de competències parcials variades en diferents llengües. Variades vol dir diferents, amb capacitats de fer coses diferents en cada llengua i d'anar diversificant aquestes capacitats a través de l'ensenyament. En definitiva, el projecte lingüístic de centre hauria de servir als centres educatius per pensar de quina manera ajudar l'alumnat en el desenvolupament d'una competència plurilingüe i pluricultural. En aquest procés, cal tenir en compte les diferents dimensions associades a les diferents llengües (català, castellà, llengües d'origen, llengües estrangeres) i els graus de coneixement que n'ha de proporcionar l'escola, així com les característiques sociolingüístiques de l'entorn del centre escolar.

La primera dimensió planteja l'objectiu més complex, aquell que fa referència a l'ús correcte i normal quant a la recepció, la producció i la interacció, en situacions comunicatives de la vida quotidiana de l'escola, en les interaccions culturals, i en la vida social. En l'escola catalana aquest objectiu se centra prioritàriament en el català, la llengua pròpia de Catalunya i, en segon lloc, també té relació amb el castellà com a llengua cooficial. La consecució d'aquesta dimensió assegura que els nois i les noies esdevinguin ciutadans i ciutadanes conscients i participatius en la societat catalana del segle XXI, societat multilingüe i multicultural. Aquest ha de ser el camí per aconseguir que, com diu l'article 21 de la Llei de política lingüística, tots els infants del sistema educatiu de Catalunya *"han de poder utilitzar normalment i correctament les dues llengües oficials al final de l'educació obligatòria"*.

L'assoliment de la competència plena en ambdues llengües és la garantia que l'escola proporciona als alumnes el coneixement lingüístic que els cal per tenir les mateixes oportunitats. Atesa la presència desigual d'ambdues llengües en els diferents entorns i també en altres àmbits molt importants en la vida dels alumnes com ara els mitjans de comunicació, el PLC ha d'orientar sobre les maneres de fer-se receptiu a les aportacions dels alumnes i alhora furnir els coneixements lingüístics als quals tenen l'accés més difícil. Aquesta permeabilitat ha d'abastar també la variació en els codis respectius, que han de ser incorporats com a formes d'enriquiment i no han de ser estigmatitzats.

La possibilitat d'articular positivament les competències en les diverses varietats tant de la llengua catalana com de la castellana amb d'altres dependrà de la manera en què l'escola entri en relació amb aquestes. El perfil plurilingüe al qual vol apuntar el projecte lingüístic de centre ha de constituir-se sobre la base del dret a poder parlar el català en qualsevol situació de comunicació, per a qualsevol finalitat i per a resoldre qualsevol activitat oral i escrita. El plurilingüisme que volem dissenyar no és la suma de competències en llengües ni la distribució entre elles d'espais d'ús. El plurilingüisme del qual parlem fa necessari el desenvolupament de competències variades que permetin encarar diferents situacions i activitats en cada llengua.

El projecte lingüístic de centre ha de ser capaç d'organitzar els espais d'ús oral i escrit de les llengües per tal de poder garantir la diversitat d'usos necessària per a un aprenentatge efectiu. Aquesta organització cal que prengui en consideració totes les àrees curriculars, i no tan sols les hores de llengua. Si considerem que les llengües

s'aprenen fent-les servir, cal considerar seriosament fer un estudi de les pràctiques lingüístiques habituals dels diferents espais i moments de la vida escolar, per tal de saber on s'ha d'incidir des de la planificació lingüística del centre. Això vol dir que cal planificar quina llengua es farà servir per fer quina cosa, per quins aprenentatges. Això també comporta el disseny d'una programació conjunta entre diferents àrees d'ensenyament, que en garanteixi la complementarietat i la coherència metodològica, alhora que evita les repeticions.

Els canvis en la composició sociolingüística del nostre país a causa de la immigració han de ser tinguts en compte en el PLC d'acord amb la incidència que tinguin en l'escola i el seu entorn. Les llengües d'origen dels alumnes han de ser presents a l'escola, ja sigui en el propi aprenentatge de la llengua, ja sigui de manera simbòlica, com a reconeixement del patrimoni cultural que aporten els alumnes, cadascun dels quals ha de trobar en l'escola el reconeixement d'aquesta aportació.

Pel que fa a l'aprenentatge de llengües estrangeres, l'objectiu situa les competències que cal assolir en un camp més reduït, de manera que l'alumne sigui capaç d'utilitzar aquestes llengües per a la comprensió dels coneixements específics de les diferents àrees curriculars, per a la comunicació amb altres persones en situacions quotidianes i per accedir a la cultura i comprensió de l'altre. També en aquest camp la diversificació de llengües que s'han d'adquirir té beneficis per al col·lectiu, en tant que permet una oferta més gran i amplia les possibilitats de relació amb altres comunitats. Dins d'aquest àmbit ocupen un lloc especial les llengües romàniques, en la mesura que el desenvolupament d'unes competències parcials, en aquest cas les receptives, en permet la comprensió escrita i/o oral i eixampla notablement l'abast de les possibilitats de comunicació dels alumnes.

Un altre aspecte important és la diversitat de llengües i cultures, que demana una mena d'aproximació global al fet comunicatiu i cultural, una sensibilització cap a l'aprenentatge de llengües; però a més, empeny a anar més enllà i a fer un veritable acompanyament de tots els aprenentatges comunicatius de les llengües i els llenguatges, que esdevenen així portes obertes a la comprensió dels altres. Aquesta obertura de l'alumnat suposa que aprèn a valorar-les positivament com a riquesa humana; que se'n va formant una representació positiva; que té interès per conèixer-les i aprendre-les; que identifica les característiques rellevants de les seves produccions orals, escrites o audiovisuals; que reflexiona sobre les llengües i el seu status, la seva evolució i les relacions que es poden establir entre elles... En definitiva, aquesta dimensió es relaciona amb aquelles habilitats, sabers, actituds i valors que fan coherent l'aprenentatge de les llengües com a construcció personal i social. El grau de domini de les diferents dimensions (competències parcials) de la competència plurilingüe que caldrà exigir a cadascun dels alumnes haurà de ser acordat tenint en compte l'itinerari personal i el de l'entorn familiar.

Tradicionalment, l'eix de l'ensenyament de la llengua ha estat el treball de les quatre habilitats: parlar, escoltar, escriure i llegir (processos productius i receptius orals i escrits). Ara s'hi afegixen dos processos nous que en el camp de l'ensenyament de qualsevol contingut poden esdevenir claus. Es tracta de la interacció i la mediació. La interacció (adults-infants i entre iguals) com a via de construcció del saber, que verbalitza els processos interiors que cal realitzar, amb la qual cosa fomenta les activitats metacognitives, fonamentals en el desenvolupament de l'autonomia en l'aprenentatge. Aquest procés no tan sols és útil en els nivells inferiors de l'ensenyament, sinó durant tot l'aprenentatge, perquè fomenta el camí cap a l'autonomia. Els processos de mediació lingüística es poden mirar com a complementaris dels de la interacció, ja que suposen el foment de l'elaboració de la informació per poder ser comunicada (versionada) a un altre receptor amb qui hi ha

dificultat de comunicació, ja sigui per diferències d'edat, de coneixement, o de referents culturals.

Aquesta nova manera de veure les competències de qui parla una llengua suposa un canvi de mentalitat del professorat, que ha de considerar objectiu de la seva tasca la formació de parlants plurilingües, per tant amb un major domini de diferents llengües (amb graus diferents segons la llengua i la seva funció) i una major capacitat per entendre altres llengües. El segon aspecte que cal tenir en compte és el fet que, si les llengües s'han d'aprendre aprenent altres continguts, caldrà que el professorat de llengües es formi en la didàctica de les altres àrees i el professorat especialista de les altres àrees aprengui com cal ensenyar llengües, especialment en la didàctica de les anomenades segones llengües o estrangeres. Per ser eficaços, a més, cal professorat plurilingüe, amb una bona competència lingüística que asseguri bons models de l'ús de la llengua; cal que la formació inicial del professorat assumeixi aquesta necessitat i es proposi com a eix l'objectiu d'educar en el plurilingüisme i la interculturalitat.

4. L'EXPLORACIÓ DELS USOS LINGÜÍSTICS ALS PLC

Per a l'elaboració del PCL cal insistir en la necessitat d'una exploració dels entorns i de les pràctiques lingüístiques de la població escolar (incloent-hi les pròpies del centre), per determinar principalment els contextos d'ús i d'aprenentatge de les llengües, ja sigui als centres educatius, ja sigui fora d'aquests.

Aquesta exploració ha de considerar les diferents llengües com un repertori de varietats diferents, que no tenen el mateix valor social i que no són avaluades d'igual manera ni per l'escola ni per la societat en general.

Els instruments per explorar els usos lingüístics han d'incloure:

- a) les varietats dialectals
- b) les varietats socials
- c) les avaluacions que en fan docents i alumnes
- d) els contextos d'ús i d'aprenentatge de les llengües als centres educatius i a fora
- e) els materials orals i escrits amb els quals interactuen
- f) les pràctiques plurilingües (en més d'una llengua) on participen

En el cas del castellà, la variació ha de veure's reflectida en les eines de recerca sobre els usos lingüístics que fan servir els centres per dissenyar el projecte lingüístic de centre. La reducció de les pràctiques en llengua castellana a l'etiqueta "castellà" no fa més que reproduir en l'imaginari col·lectiu la categoria "castellanoparlant" o "castellà", categoria que limita la possibilitat d'explorar altres identitats, i que col·loca a diferents col·lectius que parlen aquesta llengua en un mateix grup.

5. APRENDRE LLENGÜES EN UN MARC PLURILINGÜE

El primer que cal fer per poder establir què cal ensenyar i aprendre en les àrees lingüístiques és situar-les en el marc de l'aprenentatge global curricular (es tracta de

totes les llengües i en tots els àmbits d'aprenentatge) i en una triple perspectiva que dóna sentit a les anàlisis, les reflexions i les propostes que han d'estructurar qualsevol PLC:

- a) Es parla de llengua d'una manera global que inclou tots els sistemes (audiovisuals, corporals, musicals...) de comunicació, o llenguatges, que van organitzant els diferents missatges. També, a més, es fa referència als diferents usos, registres i varietats d'una llengua.
- b) Es planteja l'ensenyament/aprenentatge en la perspectiva d'aprendre al llarg de tota la vida. Per tant, és un procés que, iniciat a la infància, es desenvolupa durant l'adolescència per consolidar les capacitats necessàries per participar activament en la vida de la societat plural del segle XXI, que, de ben segur, imposarà noves necessitats d'aprendre nous sistemes comunicatius i lingüístics.
- c) Finalment, es reconeix que, ja que cada disciplina i àmbit educatiu desenvolupa uns usos lingüístics concrets i específics, caldrà atendre'ls i coordinar-los per fer possible la transferència d'uns àmbits als altres i afavorir l'adquisició de les competències bàsiques per a aprendre.

Cal elaborar el PLC de manera que es configuri una escola catalana estratègicament oberta a les diferents situacions canviants de la societat multilingüe i multicultural, de manera que l'alumnat, quan acabi l'ensenyament, pugui interactuar amb l'entorn, que aculli i accepti totes aquelles persones que en formen part (o en volen formar) i que, alhora, se senti capaç de participar en el marc més ampli de la Comunitat Europea o d'altres societats. Cal una escola catalana compromesa en la formació de ciutadans i ciutadanes competents en l'ús del català, del castellà i d'altres llengües i en el dels llenguatges que articulen els missatges que es produeixen en la nostra societat; compromesa també a fer que el català esdevingui la llengua comuna per a la creació d'espais multilingües i multiculturals, que afavoreixin el desenvolupament de la competència plurilingüe i pluricultural necessària per esdevenir ciutadans i ciutadanes conscients i críticament actius en la societat.

Però la possibilitat d'aconseguir-ho passa necessàriament pel fet que la societat, l'administració educativa i la d'altres àmbits i la resta d'instàncies socials defineixin clarament les seves línies de política lingüística, i situïn així el sistema educatiu català en una posició favorable per crear un marc educatiu plurilingüe. El coneixement del castellà i el català és un dels fonaments de la igualtat d'oportunitats per als alumnes i, atès que l'escola ha de transmetre els coneixements que no transmet la família, de la mateixa manera que els alumnes que tenen el català com a llengua familiar adquireixen el castellà, els que no tenen el català l'han d'adquirir a l'escola, per tal que no puguin ser marginats per raó de llengua.

5.1 El català, llengua de l'escola catalana, en la construcció de la competència plurilingüe i pluricultural

L'ensenyament de la llengua a Catalunya ha de fer-se tenint en compte la realitat multilingüe i multicultural d'aquesta societat i l'objectiu del desenvolupament de la competència plurilingüe i pluricultural. Per tant, els PLC ha d'estructurar contextos d'ús el més variats possibles, definir clarament el paper de cada llengua i coordinar l'ensenyament de totes perquè només així es podrà afirmar que a més llengües apreses més facilitat per aprendre'n de noves.

El PLC cal que prengui com a punt de partida el marc legal que, en aquests moments, queda definit a la Llei de política lingüística, la qual, a l'article 2, diu:

- 1. El català és la llengua pròpia de Catalunya i la singularitza com a poble.*
- 2. El català, com a llengua pròpia, és: a) La llengua de totes les institucions de Catalunya, i en especial... de l'ensenyament.*

Pel que fa a l'ensenyament, a l'article 20 precisa:

- 1. El català, com a llengua pròpia de Catalunya, ho és també de l'ensenyament, en tots els nivells i les modalitats educatius.*
- 2. Els centres d'ensenyament de qualsevol grau han de fer del català el vehicle d'expressió normal en llurs activitats docents i administratives, tant les internes com les externes.*

Aspecte que completa amb el que diu a l'article 21:

El català s'ha d'utilitzar normalment com a llengua vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament no universitari.

Aquest marc legislatiu fonamental situa el català com a llengua de l'escola que cal atendre en tots els àmbits escolars. Però no es pot aïllar de la realitat multilingüe i multicultural del nostre país, i per tant cal establir vincles amb les altres llengües i cultures per fer possible que el català esdevingui la llengua comuna de tots els ciutadans i ciutadanes per desenvolupar la cultura que hem de construir entre tots, ja a partir de l'escola. D'una manera molt concreta, cal plantejar les relacions amb el castellà sabent que la normalització del català passa necessàriament per un adequat plantejament de l'ensenyament d'ambdues llengües, donades les repercussions que té el fet que el català sigui una llengua minoritzada. Cal trobar l'equilibri que faci possible que, com diu l'apartat 3 de l'article 21 de la llei abans citada, *"tots els infants, qualsevol que sigui llur llengua habitual en iniciar l'ensenyament, han de poder utilitzar normalment i correctament les dues llengües oficials al final de l'educació obligatòria"*. Això, però, només serà possible si es fa la planificació del castellà tenint en compte el pes social que aquesta llengua té al nostre país. Hem de ser conscients que, en les societats bilingües, i més en els primers nivells educatius, cal prioritzar l'ensenyament de la llengua que està en inferioritat de condicions perquè no es perdi; i cal que tota la societat sigui conscient d'aquest fet. L'ensenyament del castellà i el d'altres llengües —així com la definició de quan i com ensenyar-les (l'avançament de l'ensenyament de llengües té un gran reclam social)— cal fer-lo assegurant una bona coordinació entre totes elles, que ajudi a transferir els aprenentatges i a consolidar el de la llengua pròpia del país, el català.

Aquesta planificació ha de fer-se tenint en compte totes les àrees curriculars, tots els espais de la vida escolar i totes les llengües, no solament les que s'aprenen a l'escola, sinó també les llengües familiars i totes les altres llengües. Molt especialment caldrà atendre els aprenentatges lingüístics que es produeixen a les àrees no lingüístiques, amb una atenció molt especial als aspectes discursius, les parts del text i la seva funcionalitat quant als continguts específics. En aquestes àrees el paper de l'aprenentatge del català ha de ser un dels eixos articuladors.

És necessari que cada llengua tingui present les altres que es treballen, perquè solament així millorarà la competència global, que no és la simple suma de sabers: millorant l'ús del català, es desenvoluparà la competència de les altres llengües; i si

s'avança en la del castellà i la de les altres llengües, s'esdevindrà més competent en l'ús del català. En aquest àmbit és molt important la consideració que del fet lingüístic es fa present a l'escola: el foment de les actituds i valoracions positives de totes les llengües i de les persones que les parlen, així com el desenvolupament dels procediments lingüístics que relacionen les diferents llengües i cultures han de ser un dels eixos de la programació de totes les llengües a l'escola i, d'una manera molt especial, la de l'àrea lingüística.

En aquest procés és evident que el model plurilingüe que pot donar el professorat resulta clau, alhora que cal reconèixer que, si pensem en els processos seguits per part dels docents de parla familiar no catalana, caldrà ser molt sensible per poder aconseguir que el català esdevingui realment la llengua de la construcció personal i dels coneixements de l'alumnat de les aules de l'escola catalana. Els usos lingüístics han de ser coherents amb l'ensenyament de llengües. Si tots els alumnes aprenen català i el professorat no empra aquesta llengua per adreçar-s'hi, estan menystenint la feina dels companys que els han transmès la llengua.

6. SOBRE L'EDUCACIÓ LINGÜÍSTICA ALS CENTRES EDUCATIUS CATALANS

D'entrada, cal aclarir que aquest apartat és essencial per a l'elaboració del PLC, les línies d'actuació caldrà precisar-les, però, tenint en compte els aspectes que aporta el grup de treball dedicat a la metodologia dintre del Consell Assessor de la Llengua.

El PLC ha de reflectir també alguns dels principis bàsics que han de guiar el treball per a una educació lingüística plural que potenciï i garanteixi alhora el coneixement de la llengua pròpia i d'altres. Un d'aquests principis és el de la comprensió i la inclusivitat; un altre és el de l'aprenentatge de la llengua a partir dels seus usos, l'enfocament comunicatiu de la llengua. Cal posar un accent especial en la funció de l'educació lingüística per a potenciar actituds positives cap a la diversitat lingüística i curiositat cap a les aportacions que poden fer altres llengües i cultures a la comprensió dels fenòmens lingüístics i socials.

El principi didàctic de la inclusió comporta pensar en una educació lingüística a partir de projectes educadors que:

- a) Facin possible la participació de persones amb diferents competències lingüístiques i sabers escrits.
- b) Consolidin el projecte d'educació lingüística de l'entorn; es a dir, que treguin l'ensenyament de llengües al carrer i hi involucrin actors socials diversos.
- c) No generin exclusió escolar ni social.

Una proposta inclusiva d'educació lingüística s'ha de basar en un treball a partir d'usos reals i significatius (orals i escrits) de les llengües. El projecte lingüístic de centre ha de vetllar per una coherència metodològica que involucri en aquest objectiu no tan sols les classes de llengua, sinó també tots els altres espais on s'ensenyen i aprenen llengües.

El projecte lingüístic de centre ha de vetllar també per una proposta didàctica que es basi en dos principis importants: 1) el principi que diu que la llengua s'aprèn fent-la servir per comunicar i reflexionar; 2) el principi que diu que la reflexió activa sobre les llengües (formes i usos) en potencia l'aprenentatge i amplia les competències

comunicatives, sempre i quan estigui al servei de la resolució de problemes de comunicació (inclosa la comunicació estètica).

Aquest segon principi comporta pensar en la necessitat d'integrar en els projectes educatius moments de reflexió sobre les llengües, de comparació entre elles, de valoració de la diversitat lingüística en tant que recurs per aprendre llengües i per ampliar competències.

6.1 Planificació de les llengües en el marc de la competència plurilingüe

El projecte lingüístic de centre ha d'establir les línies principals per tal d'organitzar de manera coherent l'ensenyament-aprenentatge de diferents llengües, tenint en compte aspectes metodològics però també socials; és a dir, les actituds dels joves i nens cap a les llengües, les seves expectatives respecte als beneficis dels aprenentatges, les motivacions, etc.

El reconeixement del català com a llengua pròpia de l'escola catalana i vehicular de l'aprenentatge no ha de quedar tan sols fixat en la legislació. Cal aconseguir que el català esdevingui una llengua d'intercanvi, sigui quina sigui la competència de partida de l'alumnat. Per assolir aquest resultat, és necessari conèixer la realitat sociolingüística del centre i del seu entorn, i les possibilitats de l'alumnat de fer servir la llengua (i aprendre-la) fora dels centres educatius. També és important conèixer les habilitats i competències dels nens i dels joves, tant en les llengües escolars com en altres llengües. Cal conèixer el que saben i poden fer els alumnes, per tal de fer dialogar aquest bagatge amb el que han d'aprendre a fer en llengua catalana. La inclusió d'altres llengües a l'escola no s'ha d'entendre com un factor de risc per a la potenciació del català, sinó com una oportunitat per generar complicitats i fer reflexionar sobre el respecte per la diversitat lingüística que implica també la llengua de l'escola.

La introducció de les llengües caldrà fer-la en una doble línia de treball:

- a) L'obertura a altres llengües amb la sensibilització cap a l'aprenentatge lingüística.
- b) La introducció per aprendre llengües a través de les diferents àrees curriculars.

Això comporta un treball sistemàtic amb materials en diferents llengües, de manera que es generin actituds positives cap a la seva diversitat i curiositat per aprendre-les. Les diferents assignatures poden ser espais de treball en altres llengües, sempre i quan hi hagi una proposta metodològica coordinada, que permeti la transferència d'aprenentatges i eviti la repetició.

6.2 Els usos lingüístics en l'àmbit escolar

La generalització de programes d'immersió lingüística durant els anys vuitanta va suposar una reflexió important dels centres d'educació primària sobre els usos lingüístics. El context d'aquell moment va propiciar l'existència de projectes lingüístics de centre que, de manera més o menys explícita, plantejaven la necessitat de crear un context on l'ús de la llengua catalana fos habitual i generalitzat, amb la complicitat de la comunitat educativa. Aquesta complicitat es produïa en una doble direcció: d'una banda, amb l'acceptació que la llengua del centre en tots els àmbits fos el català, com un element d'integració social que els pares i les mares valoraven; d'una altra, en menor mesura, es compartia aquest criteri en les activitats organitzades pels mateixos

pares i mares: activitats extraescolars, menjadors escolars... Tot aquest conjunt d'actuacions van tenir un paper fonamental per crear un consens social al voltant de la idea d'un únic model educatiu per a tot l'alumnat, independentment de la llengua familiar, articulats al voltant de la llengua catalana com a llengua de l'escola. Aquest model ha tingut èxit si considerem el fet que els joves escolaritzats a Catalunya saben el català i poden fer-lo servir en multitud de contextos.

En els últims anys la societat catalana ha hagut d'acomodar-se a diversos canvis socials, especialment els produïts per la creixent mobilitat de poblacions. Ciutadans de diversos llocs d'Europa i d'arreu ara conviuen a Catalunya i són part dels seus centres educatius. Aquest nou panorama social té, és clar, un impacte en les pràctiques lingüístiques i en els usos que es fan de les llengües a la societat en general i a l'escola en particular.

El projecte de centre ha de ser un instrument que permeti —una vegada elaborada una descripció acurada de la situació sociolingüística del centre i de les pràctiques lingüístiques de l'alumnat— vetllar perquè tothom tingui accés a les diferents llengües escolars i, especialment, no resti marginat de la possibilitat de fer servir el català quan ho consideri oportú. És a dir, ha de permetre adquirir i desenvolupar una competència multilingüe que inclogui la llengua del país on viu.

Segons diferents estudis, hi ha una diferència entre les pràctiques lingüístiques que es produeixen als centres d'ensenyament primari i secundari. Això té conseqüències clares en els aprenentatges. Molts joves arribats a les escoles catalanes a l'etapa de secundària desenvolupen una competència molt més limitada que si arriben a les escoles primàries.

Aquesta observació té una explicació en el canvi que es produeix entre els contextos lingüístics de les escoles i els instituts. En molts casos, això comporta un canvi de la llengua escolar. Aquesta situació es produeix en un nombre important de centres que es mouen en l'àmbit de l'àrea metropolitana, especialment en l'ensenyament secundari i, evidentment, no és generalitzable a tot el sistema educatiu. Si considerem que en molts contextos urbans i semiurbans, es produeix un fenomen de concentració de població d'origen immigrant i al·lòtona de llengua habitual castellana, la possibilitat que aquests col·lectius aprenguin el català entre iguals és mínima.

El projecte lingüístic de centre és un instrument per coordinar els contextos lingüístics dels centres educatius, per tal d'equiparar els espais on es puguin aprendre diferents llengües, de manera que es garanteixi que aquests aprenentatges siguin efectius. Això comporta reflexionar amb el professorat sobre la importància que té el coneixement de diferents llengües, tant pel que fa al seu valor instrumental com pel seu valor simbòlic. Cal prendre consciència que la manca de contextos on s'empri la llengua catalana comporta la segregació sistemàtica de l'alumnat que no disposa d'altres contextos on aprendre-la, i, per tant, comporta la reproducció de la marginació. Aquesta situació escolar perjudica notablement no només el futur del català com a llengua d'ús habitual i preferent, sinó els drets individuals de futurs ciutadans que veuran limitades les seves possibilitats de promoció acadèmica, personal i social.

Construir una escola per a tothom, que treballi contra la segregació, l'exclusió i contra la reproducció de les desigualtats socials i econòmiques, comporta garantir a l'alumnat l'accés igualitari a les llengües, de manera que es respecti el dret dels alumnes d'assolir, com a mínim, una àmplia competència en llengua catalana i castellana, llengües oficials, així com el nivell de competències en llengües estrangeres que es defineixi.

El projecte lingüístic de centre ha de vetllar perquè s'acompleixi aquest dret, però no tan sols amb la normativa, sinó amb la reflexió per aconseguir un canvi d'actitud, i amb la fermesa que es tracta de vetllar per un projecte pedagògic que garanteix la igualtat d'oportunitats de tots els escolars a Catalunya.

Cal que aquesta reflexió giri al voltant de diferents àmbits, com ara:

1. Àmbit docent. Tot i que la regulació normativa estableix el català com a llengua vehicular dels aprenentatges, es produeix un ús molt important del castellà com a llengua base dels intercanvis comunicatius entre docents i alumnes. Això comporta que hi hagi més espais d'interacció en aquesta llengua, cosa que, en molts centres escolars, no es veu equilibrada per la promoció d'espais equiparables en altres llengües. Aquest desequilibri és perjudicial per a l'aprenentatge efectiu de les altres llengües i té un pes negatiu en el desenvolupament de competències. Aquesta pràctica té explicacions diverses, entre les quals destaquem:

a) La relativització de la importància de la llengua. Es considera que el fet important és la comunicació i no la llengua en què es produeixi la comunicació. En determinats contextos, això porta a fer servir la llengua més emprada, restringint encara més la possibilitat d'aprendre altres llengües.

b) Una certa sobreprotecció docent. A partir d'un principi pedagògic positiu i compartit, segons el qual és important la complicitat de l'alumne, es considera que, en determinades situacions (alumnat nouvingut i alumnat autòcton desinteressat per l'aprenentatge i l'ús del català) l'ús del català és un obstacle.

c) La manca de vinculació a un projecte. El docent (especialment en l'ensenyament secundari) considera que l'objectiu de la seva intervenció professional és l'aprenentatge dels continguts de la seva àrea curricular. Altres consideracions educatives no són presents ni explícitament ni implícites en els centres docents i, per tant, tenen un valor secundari. Així, promourà les activitats en la llengua que consideri que pot ser més fàcil per a l'alumne. Seguint aquest principi, es pot arribar a la situació paradoxal que un alumne estranger de llengua castellana entri al centre en un aula d'acollida en català i passi a l'aula ordinària a fer les classes en castellà. Aquí l'administració haurà d'actuar per tal de fer prendre consciència als docents que la seva feina és pedagògica i no tan sols font de continguts. Això comporta més formació pedagògica inicial i permanent al professorat, i una reflexió general sobre quina és la tasca docent i com cal que la porti a terme.

2. Relacions informals. Les relacions no acadèmiques als centres escolars estan marcades per usos lingüístics heterogenis, entre els quals és preponderant l'ús del castellà. Aquest canvi anomenat "aula-pati" tampoc és favorable per als aprenentatges lingüístics, perquè en el cas que es faci servir la llengua escolar, el català, a les aules, l'ús del castellà a fora crea una imatge diglòssica dels usos lingüístics. La distribució de les llengües en àmbits tancats, especialitzats, no afavoreix l'ampliació de competències lingüístiques en diferents llengües, sinó que les limita. Una de les explicacions possibles a la pràctica de fer servir el castellà en les relacions informals a l'escola la trobem en la representació que el català, com que és segona llengua de l'alumnat, pot ser un obstacle per a la complicitat afectiva (fins i tot amb alumnes estrangers que no tenen el castellà com a llengua familiar). El projecte lingüístic de centre pot ser un instrument de reflexió sobre el perill que comporta en el desenvolupament de competències lingüístiques i per a la integració social de les persones la restricció del català als espais vinculats al currículum escolar, i la seva desvinculació de les relacions interpersonals, afectives, lúdiques, etc.

3. Les relacions amb les famílies. El projecte lingüístic ha de ser un instrument per reflexionar sobre els usos lingüístics en la relació centre educatiu-famílies. Per una banda, cal prioritzar la comprensió durant l'intercanvi d'informació, però, per l'altra, cal fer partícips els membres de les famílies del projecte lingüístic que es porta a terme al centre. Cal, per això, crear vincles de complicitat amb les famílies dels alumnes sobre el model educatiu, per tal que aquestes famílies no projecten en els fills la valoració per l'aprenentatge i l'ús de les llengües, i pel desenvolupament de competències comunicatives en la llengua de l'escola.

4. Les activitats no docents que impliquen altres membres de la comunitat educativa: menjador escolars, activitats extraescolars... En aquests casos, en què les activitats no les gestiona directament el professorat o l'equip directiu del centre, podríem afirmar que, majoritàriament, hi ha total desconeixement sobre els usos lingüístics. No es considera que formin part de l'àmbit d'actuació del centre, que es limita a assegurar que hi hagi una correcta prestació del servei. Com indicàvem abans, no es valora prou la importància de l'ús del català en un àmbit que, molt sovint, està associat a activitats lúdiques que desperten actituds positives de l'alumnat. Aquesta infravaloració consolida la percepció de diglòssia del català, com a llengua especialitzada en l'activitat que menys estimula, l'acadèmica.

El projecte lingüístic de centre ha de ser un instrument que permeti la reflexió, el debat i el consens al voltant de l'escola que volem i del capital simbòlic que volem transmetre a les noves generacions. Això comporta fer un treball acurat de diagnòstic sobre les pràctiques lingüístiques al centre, per buscar la manera de garantir l'ús de les diferents llengües i l'aprenentatge de la llengua catalana de manera igualitària entre tots els escolars de Catalunya. És necessari fer èmfasi en la importància d'assegurar l'ús del català per garantir el dret dels alumnes a tenir plena competència en la llengua del país, un dret de ciutadania que el sistema educatiu ha de garantir, un element necessari per a la cohesió social. El no aprenentatge del català és sobretot un fracàs del sistema per garantir els drets dels alumnes. I aquest fet hauria de ser tingut en compte en la pràctica docent pel que fa a l'ús de la llengua per part del professorat.

Cal fer èmfasi en el fet que l'adquisició de la competència lingüística exigeix motivació per adquirir-la i situacions d'exposició que en permetin l'ús. En aquest sentit, els àmbits de relació no estrictament acadèmics hi tenen un paper determinant en tots dos sentits: motivació i contextos d'ús. Els àmbits d'ús formen part de l'àmbit professional, no són un espai de privacitat dels docents; per tant, cal la reflexió conjunta per destacar-ne el valor educatiu i marcar línies d'intervenció. Els àmbits referits als serveis escolars (menjador) i a les activitats extraescolars impliquen moltes hores per a l'alumnat i tenen un valor educatiu important. És important que responguin a un plantejament educatiu del centre que, entre altres aspectes, ha de tenir en compte els lingüístics. Aquestes activitats sovint estan gestionades per associacions de pares i mares d'alumnes. És una oportunitat important per implicar la comunitat educativa en unes activitats que, a més d'oferir un servei, tenen una projecció educativa molt important.

El PLC, doncs, a més de determinar les llengües d'estudi, d'acord amb la normativa vigent, i d'ordenar el moment de la seva introducció, hauria de definir estratègies per organitzar els contextos d'ús i aprenentatge de les llengües en els diferents àmbits, en els centres on sigui necessari: planificar actuacions per trobar una solució a projectes implícits que no fan més que marginar la població escolar de l'oportunitat de conèixer i fer servir la llengua catalana. Cal, per això, la complicitat de la comunitat educativa i el recolzament de l'administració, tant per a la formació de centre com per a l'assessorament als centres de la manera de fer un projecte lingüístic de centre efectiu en aquest sentit.

7. SOBRE LES PRÀCTIQUES ALS CENTRES EDUCATIUS

7.1 Sobre la regulació dels contextos d'ús i aprenentatge de les llengües

Tal com se suggeria en l'apartat anterior, cal no tan sols conèixer els usos lingüístics habituals en els centres educatius i les pràctiques en les quals participen docents i alumnat, sinó també incidir-hi per tal de garantir els contextos necessaris per a l'aprenentatge de les llengües i l'ampliació de competències lingüístiques.

Parlem, doncs, del fet que una de les funcions del Projecte Lingüístic ha de ser planificar alguns espais d'ús lingüístic, a través del disseny de projectes educatius que comportin la necessitat de fer servir una llengua o més d'una, i que obrin el ventall de possibilitats que tenen els alumnes per entrar en contacte i fer servir les llengües escolars, especialment la llengua catalana en contextos on aprendre-la fora de l'escola és difícil. Aquesta planificació lingüística ha de ser coherent metodològicament i discutida i reflexionada pels integrants de la comunitat educativa, i ha de comportar un compromís pedagògic per part dels professionals de l'educació.

Cal insistir en el fet que els contextos d'aprenentatge de les llengües no es limiten a la classe de llengua per dues raons principals:

- a) Perquè la nostra manera d'educar i avaluar és bàsicament discursiva, independentment dels temes que tractem.
- b) Perquè els aprenentatges lingüístics es fan a través de la interacció social i a través de l'activitat col·lectiva.

En aquest sentit, el temps d'aprenentatge o de desenvolupament de competències lingüístiques i comunicatives no es circumscriu a les hores de classe d'una determinada assignatura, sinó al compendi d'activitats que es desenvolupen en una determinada llengua, tant amb la presència del docent com sense.

L'ampliació de les competències en llengües, per la seva banda, no depèn tant del temps d'exposició a una llengua X, sinó de la diversificació de contextos en els quals s'empra tal llengua. Els diferents contextos exigeixen l'ús de diferents varietats i la manipulació diferencial de materials lingüístics (orals i escrits) que permeten l'aprenentatge. Això vol dir que una més gran varietat de contextos interactius permetrà una ampliació dels repertoris comunicatius i de les competències lingüístiques.

Dit això, cal insistir en la necessitat de diversificar contextos d'ús de les llengües i de preveure també contextos plurilingües, sense que això comporti cap por. Es tractaria no tant de regular els usos lingüístics de dalt a baix, sinó de parlar obertament de la necessitat de diversificar situacions, activitats i pràctiques lingüístiques per aprendre més i millor. Això vol dir comprometre el professorat en la seva tasca de formador i de facilitador dels aprenentatges, i fer-lo prendre consciència de la seva tasca en tant que educador lingüístic, independentment de l'assignatura que ensenyi.

D'acord amb els resultats de l'estudi exploratori, cal consensuar maneres de sobrepassar la dinàmica sociolingüística del centres que atorguen al català els espais d'ús institucional, a vegades gairebé exclusivament. Diversificar contextos vol dir crear activitats, projectes interdisciplinaris on el català sigui necessari, on parlar català sigui un acte de solidaritat i de complicitat, on les pràctiques entre iguals siguin més que les pràctiques institucionals. Dissenyar contextos per un ús lúdic del català, contextos on

l'ús d'altres llengües sigui possible en determinats moments i fins i tot valoritzat. Ballar en català, jugar en català, actuar en català. Un lloc on les pràctiques lingüístiques siguin *seductores* i no *normalitzadores*. On equivocar-se sigui part d'un aprenentatge i no manifestació d'un barbarisme. Diversificar contextos vol dir treure la gent a fora de l'escola per veure que el català pot ser habitual i pot permetre establir relacions humanes úniques i percebre el món d'una manera especial. Portar el català a l'escola, no el de les veus institucionals, sinó el de les veus quotidianes, igualitàries. No les veus del poder, sinó les veus que volen construir un món millor.

Respecte al castellà, regular-ne l'ús no vol dir solament determinar quantes hores s'han de fer en aquesta llengua, sinó establir una manera de fer variar la seva presència exclusiva en determinats contextos, obrir-los al multilingüisme. Diversificar contextos, en aquest cas, vol dir no deixar que el castellà sigui l'única llengua de la complicitat, la broma i les activitats no regulades per la institució escolar. Regular l'ús d'una llengua vol dir obrir els centres al debat de la política lingüística que volen, del projecte lingüístic que volen, tot deixant clar que solament amb l'ús s'aprèn una llengua, i com més diversificats aquests usos, més aprenentatge. Aquest debat no pot estar al marge de la normativa vigent, però pot ajudar a comprendre per què no es segueix o per què no té els efectes esperats. Regular l'ús del castellà vol dir considerar les activitats que es fan en castellà al centre com a moments d'aprenentatge de la llengua, i com a tals, part de la programació que cal fer dels espais i usos lingüístics del centre.

7.2 Sobre la regulació dels aprenentatges lingüístics

La regulació de les pràctiques lingüístiques inclou també la regulació de les pràctiques que defineixen els processos d'ensenyament i aprenentatge. El PLC haurà d'incloure també referències sobre la manera d'avaluar les propostes pedagògiques que incorpora, així com les competències lingüístiques que es proposa ampliar. Aquesta avaluació ha d'estar estretament lligada a l'autoregulació dels processos i, per tant, a l'assoliment de l'autonomia de l'aprenentatge.

Són moltes les dimensions que té l'avaluació com a procés educatiu, i el centre escolar les ha de tenir molt en compte. Hi ha una dimensió que afecta els processos d'aprenentatge (avaluació formativa) i una altra que indaga en els resultats finals (avaluació sumativa).

Tan important com "què" i "quan" s'avalua és "com" i "qui". Avui en dia hi ha molts instruments diferents per avaluar, com per exemple les pautes d'avaluació (conjunt de descriptors —criteris d'avaluació— organitzats de manera clara i sistemàtica, en forma de qüestionari o similars), les activitats d'autoavaluació, coavaluació, individual o col·lectiva (l'alumne o alumna contrasta les seves valoracions amb les d'altres alumnes), el portfoli (selecció i arxiu dels propis treballs que demostren el propi progrés...), entre molts altres.

El PLC pot vetllar també per la diversificació d'instruments d'avaluació, de moments i d'objectius d'avaluació. El més important d'aquests instruments és que han d'ajudar l'alumnat a percebre i entendre els seus comportaments lingüístics i a millorar-los, en el camí vers l'autonomia, i que els docents han d'estar disposats a dotar l'alumnat d'aquest tipus de responsabilitat. Aquest procés comunicatiu interactiu ha de permetre "autovalorar" la feina del professorat, però també amb l'alumnat, amb la finalitat de millorar la planificació i afavorir l'aprenentatge.

L'avaluació dels aprenentatges i de les competències ha de servir també per poder replantejar el PLC i modificar-lo en cas que es consideri necessari.

Cal insistir, però, en el fet que, per tal que aquesta avaluació sigui efectiva, cal que l'alumnat sigui conscient de tot el procés seguit i que ha de transferir el que ha après a altres situacions de la llengua; no n'hi ha prou amb els resultats finals o amb una xifra.